

Powiat
Mielecki
woj. podkarpackie

Fundacja
Masz Prawo

Prawa dziecka w świetle Konstytucji RP oraz Konwencji o Prawach dziecka

Poradnik opracowany przez Fundację „Masz Prawo” z siedzibą w Tarnobrzegu jako zadanie publiczne zlecone i sfinansowane ze środków Powiatu Mieleckiego w ramach edukacji prawnej, o której mowa ustawie z dnia 5 sierpnia 2015 r. o nieodpłatnej pomocy prawnej, nieodpłatnym poradnictwie obywatelskim oraz edukacji prawnej (Dz. U. 2019 poz. 294 z późniejszymi zm.), w związku z realizacją zadania „Prowadzenie punktu poradnictwa obywatelskiego w Powiecie Mieleckim w 2020 roku.”

Stan prawny listopad 2020

Rzeczpospolita Polska w swojej Konstytucji zapewnia rodzinie opiekę i pełną ochronę. Jednym z głównych i podstawowych podmiotów rodziny jest dziecko, którego status i znaczenie znalazły odzwierciedlenie w tym najwyższym rangą akcie prawnym obowiązującym w Polsce.

Najważniejszym dokumentem dotyczącym praw dziecka jest Konwencja o prawach dziecka uchwalona w 1989 roku przez Zgromadzenie Ogólne Organizacji Narodów Zjednoczonych i ratyfikowana przez Polskę w 1991 roku. Polska była inicjatorem powstania tego dokumentu, gdyż przedłożyła Komisji Praw Człowieka ONZ jego pierwszy projekt. Powyższe wpisuje się w bogatą polską tradycję związaną z poszanowaniem praw dziecka i stanowi hołd dla takich postaci jak Janusz Korczak, który był cenionym na świecie działaczem na rzecz godnego traktowania dzieci oraz Ludwik Rajchman- pomysłodawca stworzenia międzynarodowej organizacji działającej na rzecz dzieci – UNICEF.

1. Prawa dziecka w świetle Konstytucji RP

- **Prawo do ochrony życia** (art. 38 Konstytucji RP) „ Rzeczpospolita Polska zapewnia każdemu człowiekowi prawną ochronę życia”
- **Prawo do ochrony życia rodzinnego, czci i dobrego imienia** (art. 47) : „Każdy ma prawo do ochrony prawnej życia prywatnego, rodzinnego, czci i dobrego imienia oraz do decydowania o swoim życiu osobistym”
- **Prawo do wyznania i przekonania** (art. 48 ust.1) : „Rodzice mają prawo do wychowania dzieci zgodnie z własnymi przekonaniem. Wychowanie to powinno uwzględniać stopień dojrzałości dziecka, a także wolność jego sumienia i wyznania oraz jego przekonania”
- **Prawo do ochrony zdrowia** (art. 68): ust 1 „Każdy ma prawo do ochrony zdrowia”., ust 3 „Władze publiczne są obowiązane do zapewnienia szczególnej opieki zdrowotnej dzieciom, kobietom ciężarnym, osobom niepełnosprawnym i osobom w podeszłym wieku”, ust 5 „Władze publiczne popierają rozwój kultury fizycznej, zwłaszcza wśród dzieci i młodzieży”

- **Prawo do nauki** (art. 70) : „, Każdy ma prawo do nauki. Nauka do 18 roku życia jest obowiązkowa. Sposób wykonywania obowiązku szkolnego określa ustawa.

Najważniejszym jednak z punktu widzenia praw dziecka i bezpośrednio ich dotyczącym jest art. 72 Konstytucji RP (PRAWA DZIECKA) który stanowi, iż: ”1. Rzeczpospolita Polska zapewnia ochronę praw dziecka. Każdy ma prawo żądać od organów władzy publicznej ochrony dziecka przed przemocą, okrucieństwem, wyzyskiem i demoralizacją. 2. Dziecko pozbawione opieki rodzicielskiej ma prawo do opieki i pomocy władz publicznych. 3. W toku ustalania praw dziecka organy władzy publicznej oraz osoby odpowiedzialne za dziecko są obowiązane do wysłuchania i w miarę możliwości uwzględnienia zdania dziecka. 4. Ustawa określa kompetencje i sposób powoływania Rzecznika Praw Dziecka”.

2. Rzecznik Praw Dziecka

- niezależny konstytucyjny organ, którego kompetencje określa ustawa o Rzeczniku Praw Dziecka z dnia 6 stycznia 2000 roku 36, będąca następstwem art. 72 ust 4 Konstytucji, który zobowiązał ustawodawcę do określenia kompetencji oraz sposobu jego powoływania. Rzecznik Praw Dziecka ma stać na straży praw dziecka określonych w Konstytucji, Konwencji o Prawach Dziecka i innych przepisach, z poszanowaniem odpowiedzialności, praw i obowiązków rodziców. Rzecznik przy wykonywaniu swych obowiązków kieruje się dobrem dziecka oraz uwzględnia fakt, że rodzina jest naturalnym środowiskiem jego rozwoju. Rzecznik w swej działalności powinien mieć na celu potrzebę pełnego i harmonijnego rozwoju dziecka, z poszanowaniem jego godności i podmiotowości
- Rzecznik Praw Dziecka powoływany jest uchwałą Sejmu, która podlega zatwierdzeniu przez Senat. Kandydata może zgłosić Marszałek Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej, Marszałek Senatu Rzeczypospolitej Polskiej, co najmniej 35 posłów lub co najmniej 15 senatorów. Kadencja trwa 5 lat. Rzecznik obejmuje urząd w dniu złożenia ślubowania przed Sejmem, a kadencja wygasa w razie jego

śmierci lub odwołania w wypadkach przewidzianych w ustawie. Ta sama osoba nie może być Rzecznikiem dłużej niż przez dwie kolejne kadencje. Z wyjątkiem zrzeczenia się urzędu ustępujący RPD pozostaje na urzędzie do czasu złożenia ślubowania przez nowo powołanego RPD

- Rzecznik Praw Dziecka działa na rzecz ochrony praw dziecka, w szczególności:
  - 1) prawa do życia i ochrony zdrowia;
  - 2) prawa do wychowania w rodzinie;
  - 3) prawa do godziwych warunków socjalnych;
  - 4) prawa do nauki.

Rzecznik Praw Dziecka podejmuje działania zmierzające do ochrony dziecka przed przemocą, okrucieństwem, wyzyskiem, demoralizacją, zaniedbaniem oraz innym złym traktowaniem. Szczególną troską i pomocą otacza dzieci niepełnosprawne. Rzecznik upowszechnia prawa dziecka oraz metody ich ochrony. Prowadząc swoje działania ma prawo przedstawić innym podmiotom polityki społecznej oceny i wnioski, które mają na celu zapewnienie skutecznej ochrony praw i dobra dziecka.

Rzecznik ma również prawo zwracać się do organów władzy publicznej, organizacji lub instytucji o złożenie wyjaśnień, informacji, jak też o udostępnienie akt i dokumentów. Może też zwrócić się do organów publicznych, w tym Rzecznika Praw Obywatelskich, organizacji lub instytucji o podjęcie właściwych działań z zakresu ich kompetencji – na rzecz dziecka. Rzecznik może też występować z wnioskiem o podjęcie inicjatywy ustawodawczej, bądź o zmianę aktów prawnych .

Obecnie funkcję Rzecznika Praw Dziecka od 2018 roku sprawuje Mikołaj Pawlak.

Kontakt z Rzecznikiem Praw Dziecka odbywa się za pośrednictwem Biura Rzecznika Praw Dziecka. Rzecznik gwarantuje zachowanie poufności uzyskanych informacji.

Rzecznik Praw Dziecka

Mikołaj Paweł Pawlak

00-450 Warszawa, ul. Przemysłowa 30/32

Tel: 22 583 66 00

e-mail: rpd@brpd.gov.pl

Dziecięcy Telefon Zaufania Rzecznika Praw Dziecka: 800 12 12 12
czynny od poniedziałku do piątku w godz. 8:15-20:00, fax: (22) 583 66 96
(całodobowo)

Osoba fizyczna, osoba prawna, jednostka organizacyjna niebędąca osobą prawną lub grupa tych podmiotów może zwrócić się do Rzecznika Praw Obywatelskich z petycją.

Przedmiotem petycji może być żądanie, w szczególności:

- zmiany przepisów prawa,
- podjęcia rozstrzygnięcia lub innego działania w sprawie dotyczącej podmiotu wnoszącego petycję, życia zbiorowego lub wartości wymagających szczególnej ochrony w imię dobra wspólnego.

Przedmiot petycji musi dotyczyć spraw będących w zakresie zadań i kompetencji Rzecznika Praw Dziecka. W przypadku braku właściwości Rzecznika, petycję przesyła się do podmiotu właściwego do rozpatrzenia petycji.

Petycja powinna zawierać:

- oznaczenie podmiotu wnoszącego petycję a także jego miejsce zamieszkania albo siedziby i adres korespondencyjny. W przypadku kiedy podmiotem wnoszącym petycję jest grupa podmiotów, w petycji należy wskazać oznaczenie, miejsce zamieszkania lub siedzibę każdego z tych podmiotów oraz osobę reprezentującą podmiot wnoszący petycję,
- oznaczenie adresata petycji,
- wskazanie przedmiotu petycji.

Petycje niezawierające oznaczenia podmiotu wnoszącego petycję (imienia i nazwiska, nazwy), jego miejsca zamieszkania lub siedziby **pozostawia się bez rozpoznania.**

Petycja składana w formie pisemnej powinna być podpisana przez podmiot wnoszący petycję albo przez osobę reprezentującą podmiot.

Petycja składana **w interesie podmiotu trzeciego** powinna także zawierać imię i nazwisko albo nazwę, miejsce zamieszkania albo siedzibę oraz adres do korespondencji lub adres poczty elektronicznej tego podmiotu.

Petycja składana za pomocą środków komunikacji elektronicznej może być opatrzona bezpiecznym podpisem elektronicznym weryfikowanym przy pomocy ważnego kwalifikowanego certyfikatu oraz powinna zawierać adres poczty elektronicznej podmiotu wnoszącego petycję.

Petycje kierowane do Rzecznika Praw Dziecka można składać:

- listownie na adres: Biuro Rzecznika Praw Dziecka, 00-450 Warszawa, ul. Przemysłowa 30/32
- osobiście – w dni robocze w godzinach od 8.15 do 16.15
- za pośrednictwem poczty elektronicznej – na adres rpd@brpd.gov.pl
- za pośrednictwem ePUAP

Rzecznik Praw Dziecka zawiadamia podmiot wnoszący petycję o sposobie jej załatwienia wraz z uzasadnieniem w formie pisemnej albo za pomocą środków komunikacji elektronicznej.

Jeżeli w ciągu miesiąca od otrzymania petycji składane są dalsze petycje dotyczące tej samej sprawy, może zostać zarządzone łączne rozpatrywanie petycji (petycja wielokrotna).

Sposób załatwienia petycji nie może być przedmiotem skargi.

Sposób składania i rozpatrywania petycji określa ustawa z dnia 11 lipca 2014 r. o petycjach (Dz.U. 2014 poz. 1195).

Informacje podane za : <http://bip.brpd.gov.pl/sposob-skladania-i-rozpatrywania-petycji/sposob-skladania-i-rozpatrywania-petycji-przez-rzecznika>

3. Konwencja o Prawach Dziecka

20 listopada 1989 r. Zgromadzenie Ogólne ONZ uchwaliło Konwencję o Prawach Dziecka jako ogólnościwiatowy system ochrony praw dziecka.

Konwencja jest aktem prawnym określającym prawa dziecka i wynikające z nich zobowiązania państw i dorosłych. Prawa dziecka to prawa człowieka, ale uwzględniające to, że dziecko nie ma pełnej zdolności do czynności prawnych oraz podlega władzy rodzicielskiej. Prawa wynikające z Konwencji przysługują każdemu dziecku poniżej 18 lat niezależnie od pochodzenia, koloru skóry, wyznania, poglądu, rodziców. Nikt nie może pozbawić dziecka tych praw.

Prawa wynikające z Konwencji

- Prawo do życia i rozwoju (art. 6) – nikt nie ma prawa odebrać dziecku życia, a państwo powinno mu zapewnić odpowiednie warunki do życia i rozwoju.
- Prawo do wychowania w rodzinie (art.5,9,10,11,18,20) – dziecko ma prawo do wychowania w rodzinie i kontaktów z rodzicami, chyba że nie jest to dla niego odpowiednie. Rodzice lub opiekunowie powinni wspierać rozwój dziecka i kierować się jego dobrem. Gdy rodzice mieszkają osobno dziecko ma prawo kontaktować się z obojgiem, podobnie w razie rozłączenia z rodzicami dziecko ma prawo utrzymywać z nimi stałe kontakty.
- Prawo do tożsamości (7,8)- dziecko ma prawo do posiadania imienia i nazwiska, obywatelstwa, wiedzy o własnym pochodzeniu. Po narodzinach dziecka powinien być sporządzony akt urodzenia, a dziecko ma prawo poznać swoich rodziców biologicznych i być przez nich wychowywane.
- Prawo do wolności wypowiedzi, wyrażania swoich poglądów i ich poszanowania (art. 12,13)- stosownie do swojego wieku dziecko ma prawo do swobodnego wyrażania swoich poglądów we wszystkich sprawach jego dotyczących. Prawo jednak to jest ograniczone koniecznością uwzględniania praw i reputacji innych osób, zdrowia albo moralności społecznej.
- Prawo do swobody myśli, sumienia i wyznania (art. 14)
- Prawo do prywatności i zachowania tajemnicy (art. 16) – nikt nie ma prawa ingerować w życie prywatne i domowe i korespondencję, chyba że czyni to dla dobra oraz bezpieczeństwa dziecka lub państwa.
- Prawo do wolności od przemocy (art. 19,32,34,36)- nikt nie ma prawa stosować wobec dziecka jakiegokolwiek formy przemocy. Dziecko ma prawo ochrony przed przemocą fizyczną, psychiczną, emocjonalną, seksualną oraz ekonomiczną.
- Prawo do ochrony zdrowia (art. 24)- państwo powinno zapewnić dziecku dostęp do najlepszej opieki zdrowotnej i umożliwić mu leczenie czy rehabilitację kiedy są uzasadnione.
- Prawo do godziwych warunków socjalnych (art. 26,27)- dziecko ma prawo do życia w warunkach zapewniających mu właściwy rozwój fizyczny i psychiczny. Jest to jednocześnie obowiązek rodziców, którzy powinni być w tym aspekcie wspierani przez państwo jeśli rodzina znajduje się w trudnej sytuacji życiowej

- Prawo do wypoczynku i czasu wolnego (art. 31) – dziecko ma prawo do odpoczynku, uczestniczenia w zabawach i zajęciach rekreacyjnych
- Prawo do nauki (art. 28,29)- dziecko ma prawo do edukacji tak żeby umożliwiała mu rozwój osobowości, talentów oraz zdolności umysłowych i fizycznych
- Prawo do korzystania z dóbr kultury (art. 17,31)- dziecko ma prawo uczestniczyć w wydarzeniach kulturalnych i artystycznych, poznawać kulturę i jej znaczenie
- Prawo do informacji (art. 13,17)- dziecko ma prawo do każdej informacji, którą potrzebuje stosownie do jego wieku
- Prawo do znajomości swoich praw (art. 41,42)- dorośli powinni dbać o to, aby dziecko znało swoje prawa. Dziecko ma również prawo oczekiwać, że inni wiedzą jakie są jego prawa wynikające zarówno z Konwencji jak i prawa krajowego.

Jeżeli jakieś prawa dziecka są łamane należy zwrócić się do osoby dorosłej godnej zaufania (rodzic, wychowawca, psycholog lub pedagog szkolny)

Telefon Zaufania dla Dzieci i Młodzieży: 116 111, www.116111.pl

Prawa dziecka wynikają z praw człowieka i obywatela. Wyjątkowość przedmiotowych spraw jest konsekwencją tego, że dotyczą najmłodszych obywateli danego kraju, którzy nie są w stanie zadbać o siebie. Dla przestrzegania praw dziecka i ich ochrony ustanowiono w polskim systemie prawnym instytucję Rzecznika Praw Dziecka, których jest swoistym strażnikiem tych praw. Dziecko powinno znać swoje prawa, rozumieć je i świadomie z nich korzystać natomiast obowiązkiem organów władzy jest traktowanie dziecka podmiotowo i bezwzględne przestrzeganie przysługujących mu praw. Natomiast postanowienia Konwencji o prawach dziecka są m.in podstawą działalności instytucji takich jak UNICEF, które podejmuje starania, aby stanowiły one kanon zasad etycznych i standardów międzynarodowych postępowania wobec dzieci.